

Deloitte Accountants B.V.
Stationsplein 6
2275 AZ Voorburg
Postbus 90721
2509 LS Den Haag

Tel: (088) 2882888
Fax: (088) 2889815
www.deloitte.nl

Samenwerkingsorgaan HOLLAND RIJNLAND	
Reg.nr.: 10 / 0905	Class.nr.:
OVB:	Kopie:
8 JUN 2010	
Org.ontd.: MCB	Bijl.
Ambt.: RL	CB / DB

Holland Rijnland

Accountantsverslag voor het boekjaar eindigend op 31 december 2009

7 juni 2010

Inhoudsopgave

1. Inleiding

2. Accountantscontrole

2.1. Onze opdracht

2.2. Overige dienstverlening

3. Accountantsverklaring 2009

3.1. Foutevaluatie en onzekerheden in het kader van rechtmatigheid

3.2. Foutevaluatie en onzekerheden in het kader van het getrouwe beeld

3.3. Correcties in de conceptjaarrekening 2009

3.4. Kwaliteit verslaggeving (informatiewaarde jaarrekening)

4. Financiële positie en resultaat

5. Administratieve organisatie en interne beheersing 2009

5.1. Bevindingen tussentijdse (interim) controle

5.2. Interne controle memoriaalboekingen

5.3. Betaalbevoegdheid en mutatiebevoegdheid stambestand crediteuren

5.4. Bevindingen rechtmatigheidscontrole

6. Geautomatiseerd systeem

7. Fraude

Bijlage 1: Tabel met samenvatting adviezen uit de interim-controle 2009

Bijlage 2: SiSa-foutentabel 2009.

Aan het Algemeen Bestuur
van de gemeenschappelijke regeling Holland Rijnland
T.a.v. de heer M.J. Lamboo
Postbus 558
2300 AN LEIDEN

Datum
7 juni 2010

Behandeld door
J. van der Lek/
drs. M.E. Dubbelman RA

Ons kenmerk
103.266/014-lp

Onderwerp
Accountantsverslag voor het boekjaar eindigend op
31 december 2009

Uw kenmerk

1. Inleiding

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2009 van uw gemeenschappelijke regeling afgerond. Naar aanleiding van onze controle informeren wij u in dit verslag over onze bevindingen. Wij richten ons daarbij specifiek op de jaarverslaggeving, maar gaan ook in op de kwaliteit van het financieel beheer in uw organisatie.

Wij vertrouwen erop dat wij met deze rapportage een bijdrage leveren aan de bestuurlijke behandeling van de jaarrekening 2009.

De inhoud van deze rapportage is afgestemd met uw organisatie en is besproken met het hoofd van de afdeling Middelen, Beheer en Control op 3 juni 2010.

Wij zijn op 17 februari jl. gestart met de controle van de jaarrekening 2009. Bij aanvang van onze controle was de jaarrekening grotendeels gereed, met uitzondering van de SiSa-bijlage. Deze is geleidelijk tijdens de controle alsnog gecompleteerd en gespecificeerd. Tevens heeft er op initiatief van ons een verbijzonderde interne controle op rechtmatigheid plaatsgevonden. De controle had daardoor een langere doorlooptijd en er zijn door ons extra controlewerkzaamheden uitgevoerd.

2. Accountantscontrole

2.1. Onze opdracht

Wij hebben van u de opdracht gekregen om de jaarrekening 2009 van uw gemeenschappelijke regeling Holland Rijnland te controleren. In de opdrachtbevestiging d.d. 15 oktober 2009 met kenmerk 103.266/012-cz is deze opdracht in detail verder uitgewerkt. Voorafgaand aan het uitbrengen van de opdrachtbevestiging heeft u geen nadere aandachtspunten voor de jaarrekeningcontrole aangegeven. In de opdrachtbevestiging zijn daarom geen specifieke aandachtspunten van uw gemeenschappelijke regeling opgenomen waaraan wij bij de controle 2009 bijzondere aandacht zouden besteden.

De jaarstukken van gemeenschappelijke regelingen bestaan uit twee delen. Het meer financieel getinte deel is de jaarrekening. De verantwoording over de beleidsuitvoering is opgenomen in het jaarverslag. Het jaarverslag bevat de programmaverantwoording en de paragrafen.

Wij wijzen u erop dat het jaarverslag geen onderwerp is van de accountantscontrole. Het jaarverslag hebben wij uitsluitend beoordeeld op consistentie van de informatie in het jaarverslag met de cijfers in de jaarrekening.

2.2. Onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de beroepsorganisatie van registeraccountants (het NIVRA) opgenomen in de "Nadere Voorschriften inzake onafhankelijkheid van de openbaar accountant" (hierna: NVO) en vormen het stramien, waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de NVO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed door middel van strakke procedures.

Onze werkzaamheden voor Holland Rijnland zijn onder te verdelen in controlegerelateerde diensten en adviesdiensten. In de volgende tabel zijn de door Deloitte geleverde diensten in het verslagjaar 2009 aangegeven:

Controlegerelateerde diensten
<ul style="list-style-type: none">• Controle jaarrekening 2009
<ul style="list-style-type: none">• Controle bijzondere verantwoording 2009:<ol style="list-style-type: none">1. Subsidieproject uitwerking convenant ketenaanpak jeugdbeleid en jeugdzorg Zuid-Holland Noord (afgerond).

Adviesdiensten

- Ondersteuning bij het opstellen van een toetsingskader ten behoeve van de uitvoering van de verbijzonderde interne controles rechtmatigheid 2009.
- Ondersteuning bij het uitvoeren van verbijzonderde interne controles rechtmatigheid 2009.

Bij de afgeronde bijzondere verantwoording hebben wij op 29 juni 2009 een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. De ondersteunende werkzaamheden zijn uitgevoerd door Deloitte Management Support B.V. en niet door leden van het controleteam van Deloitte Accountants B.V. Onze onafhankelijkheid is in voldoende mate gewaarborgd.

3. Accountantsverklaring 2009

Bij de onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur opgestelde jaarrekening 2009 hebben wij op 7 juni 2010 een goedkeurende accountantsverklaring voor het aspect getrouwheid en voor het aspect rechtmatigheid afgegeven.

De goedkeuringstolerantie bedraagt voor uw jaarrekening 2009 afgerond € 151.000 (1% van de totale lasten) voor fouten en € 453.000 (3% van de totale lasten) voor onzekerheden. De rapporteringstolerantie bedraagt in overeenstemming met uw controleprotocol € 25.000.

3.1. Foutevaluatie en onzekerheden in het kader van rechtmatigheid

De door ons gecertificeerde jaarrekening 2009 bevat geen bij onze controle geconstateerde, niet gecorrigeerde rechtmatigheidsfouten, groter dan de rapporteringstolerantie. Op grond hiervan hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring voor het aspect rechtmatigheid afgegeven.

Naleving Treasurystatuut

Bij onze externe controle op het rechtmatig handelen over 2009 hebben wij diverse afwijkingen van het in het 'controleprotocol voor de accountantscontrole op de jaarrekeningen 2006-2009' (normenkader) opgenomen treasurystatuut aangetroffen. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar hoofdstuk 5.4.2.

Het Algemeen Bestuur heeft op 26 mei 2010 deze onrechtmatigheden alsnog goedgekeurd.

3.2. Foutevaluatie en onzekerheden in het kader van het getrouwe beeld

De door ons gecertificeerde jaarrekening 2009 bevat geen bij onze controle geconstateerde, niet gecorrigeerde getrouwheidsfouten, groter dan de rapporteringstolerantie. Op grond hiervan hebben wij een goedkeurende accountantsverklaring voor het getrouwe beeld afgegeven.

3.3. Correcties in de conceptjaarrekening 2009

Tijdens onze controle is in overleg met uw organisatie een aantal correcties doorgevoerd in de conceptjaarrekening. Als gevolg daarvan is het resultaat na resultaatbestemming afgenomen van € 351.316 voordelig tot € 162.874 voordelig.

3.4. Kwaliteit verslaggeving (informatiewaarde jaarrekening)

De jaarverslaggeving 2009 van Holland Rijnland maakt een verzorgde indruk. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn goed met elkaar verenigbaar en de wettelijke verslagleggingsregels (het BBV) zijn goed nageleefd. De jaarrekening 2009 voldoet op de volgende punten niet geheel aan het BBV:

- In de toelichting op de programmarekening is geen analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening (gerealiseerde baten en lasten, werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves) opgenomen. Deze is opgenomen in de programmaverantwoording.
- In de toelichting op de programmarekening is geen overzicht van de aanwending van het (geraamde) bedrag voor onvoorzien opgenomen.

4. Financiële positie en resultaat

In het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenschappelijke regelingen, wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming. Alle baten en lasten dienen via de programmarekening te lopen. Er mogen volgens het BBV geen baten of lasten rechtstreeks ten gunste of ten laste van het eigen vermogen worden verantwoord.

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar wordt weergegeven als resultaat vóór bestemming. Daarnaast kent de gemeenschappelijke regeling ook het resultaat ná bestemming. Dit is het resultaat vóór bestemming plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. Deze stortingen in onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. Het resultaat ná bestemming is dus mede het gevolg van de bestuurlijke besluitvorming.

Het resultaat 2009 vóór tussentijdse bestemming bedraagt € 156.770 voordelig. Er is tussentijds € 6.104 aan de reserves onttrokken en ten gunste van de programmarekening gebracht, waardoor het uiteindelijke nog te bestemmen jaarresultaat over 2009 € 162.874 voordelig bedraagt. In de balans is dit bedrag als "resultaat na bestemming" afzonderlijk opgenomen.

5

7 juni 2010

103.266/014-lp

Dit is het resultaat waarover uw Algemeen Bestuur bij de behandeling van de jaarrekening nog een besluit moet nemen. Over 2009 betreft dit besluit dus het bestemmen van het resterende overschot.

Van het resultaat na bestemming wordt voorgesteld om € 162.874 terug te betalen aan de deelnemende gemeenten.

Voor een analyse van het rekeningresultaat over het jaar 2009 verwijzen wij u naar de in de jaarstukken opgenomen toelichtingen.

5. Administratieve organisatie en interne beheersing 2009

5.1. Bevindingen tussentijdse (interim) controle

In oktober en november 2009 hebben wij onze tussentijdse (interim) controle uitgevoerd. Tijdens deze tussentijdse controle focussen wij ons met name op de opzet, bestaan en effectieve werking van de Administratieve Organisatie en Interne Beheersing (AO/IB). Voor een samenvatting van onze belangrijkste bevindingen en bijbehorende adviezen en aanbevelingen verwijzen wij u naar de samenvatting in bijlage 1 van dit rapport.

5.2. Interne controle memoriaalboekingen

Een aantal memoriaalboekingen was ten tijde van onze controle onvoldoende onderbouwd. Gezien de geringe omvang van het aantal memoriaalboekingen hebben wij deze integraal gecontroleerd. Hierbij zijn geen onjuistheden geconstateerd.

5.3. Betaalbevoegdheid en mutatiebevoegdheid stambestand crediteuren

Alle medewerkers van de afdeling financiën hadden in het boekjaar 2009 de bevoegdheid om te muteren in het crediteurenstambestand (w.o. het bankrekeningnummer) en daarnaast hadden zij betaalbevoegdheid. Voor deze functievermenging was uit praktische overwegingen bewust gekozen gezien de relatief kleine personeelsomvang van de organisatie van Holland Rijnland. Hierdoor bestaat een verhoogd risico dat betalingen aan niet-rechthebbenden plaatsvinden. Dit risico wordt in enige mate gemitigeerd door een steekproefgewijze controle (achteraf) op de betalingen door het hoofd Middelen, Beheer en Control.

Als gevolg van dit verhoogde risico hebben wij ten tijde van onze interim- en jaarrekeningcontrole 2009 aanvullende controlewerkzaamheden verricht specifiek gericht op de juistheid en rechtmatigheid van betalingen. Hierbij hebben wij geen onjuistheden en/of onrechtmatigheden geconstateerd.

Ten tijde van onze jaarrekeningcontrole 2009 hebben wij vastgesteld dat uw organisatie in het voorjaar van 2010 de opzet van het betaalproces hierop heeft aangepast en de noodzakelijke controletechnische functiescheidingen heeft doorgevoerd.

5.4. Bevindingen rechtmatigheidscontrole

5.4.1. Normen- en toetsingskader

Om het normenkader (controleprotocol) te kunnen gebruiken voor de interne beheersing en de accountantscontrole op rechtmatigheid dient deze te worden geoperationaliseerd. Met andere woorden de wet- en regelgeving dient nader te worden uitgewerkt in kaders, richtlijnen en interne beheersmaatregelen. Ten behoeve van de uitwerking is het van belang dat bekend is welke bepalingen van de regelgeving relevant zijn voor het financiële rechtmatigheidsbeheer. In het kader van de accountantscontrole gaat het daarbij om de bepalingen waarvoor voor Holland Rijnland financiële consequenties uit kunnen voortkomen. Op basis van de relevante bepalingen kan aan de hand van een risicoanalyse worden bepaald, welke (interne) beheersmaatregelen moeten worden genomen.

De vertaalslag van het normenkader (controleprotocol) naar beheersmaatregelen kan direct plaats vinden, door vanuit het normenkader de beheersorganisatie in te richten. Hierbij gaat het om maatregelen van interne controle, procesbeschrijvingen, dossiervorming etc. Ook verbijzonderde interne controle door interne controlemedewerkers op basis van een interne controleplan en werkprogramma's is een beheersmaatregel. Het kan ook praktisch zijn om een tussenstap te maken via het vaststellen van een toetsingskader. Kern van een toetsingskader is dan dat wordt aangegeven aan welke bepalingen uit de regelgeving in het normenkader al dan niet financiële consequenties worden verbonden. Of nu wel of niet gebruik wordt gemaakt van de tussenstap van het toetsingskader, het gaat uiteindelijk om een adequate inrichting van de beheersorganisatie. *De beheersorganisatie moet zodanig zijn ingericht dat de naleving van wet- en regelgeving (= het normenkader) met voor Holland Rijnland financiële consequenties zichtbaar en toetsbaar wordt vastgelegd.*

Voor 2009 heeft uw organisatie met ondersteuning van Deloitte Management Support B.V. een toetsingskader voor de rechtmatigheidscontrole 2009 opgesteld. Op basis hiervan zijn door Deloitte Management Support B.V. verbijzonderde interne rechtmatigheidscontroles verricht om te kunnen vaststellen dat de baten, lasten en balansmutaties over 2009 rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij merken nog op dat het controleprotocol 2006-2009 (normenkader) voor de rechtmatigheidscontrole niet meer actueel is. Zo ontbreken bijvoorbeeld de RUDDO, de subsidieverordening Holland Rijnland, de beheersverordening RIF, het Beheersprotocol BLS Holland Rijnland en het Delegatie- en mandaatbesluit.

Volgens de kadernota rechtmatigheid juli 2009 van het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten (PRPG) moet het normenkader actueel worden gehouden en worden aangepast op basis van nieuwe wet- en regelgeving (m.b.t. financiële beheershandelingen). Hierbij is bepaald dat de Gemeenschappelijke Regeling de ontbrekende informatie alsnog dient op te nemen of dient aan te geven waarom bepaalde regelgeving niet in het normenkader is opgenomen. De hierboven genoemde ontbrekende wet- en regelgeving is wel verwerkt in het opgestelde toetsingskader voor de rechtmatigheidscontrole 2009, zodat deze zijn betrokken in de verbijzonderde interne controlewerkzaamheden over 2009.

Wij adviseren u het controleprotocol voor 2010 e.v. vóór vaststelling door het Algemeen Bestuur te actualiseren op basis van een nieuwe interne inventarisatie van de op Holland Rijnland van toepassing zijnde (nieuwe) interne en externe wet- en regelgeving.

5.4.2. Afwijkingen treasurystatuut

Bij onze externe controle op het rechtmatig handelen over 2009 hebben wij afwijkingen van het in het controleprotocol opgenomen treasurystatuut aangetroffen. In 2009 zijn materiële gelden uitgezet op kortlopende deposito's en een spaarrekening. De volgende artikelen uit het treasurystatuut zijn hierbij niet nageleefd:

Artikel 14 lid 3:

Er dient bij de uit te voeren treasuryactiviteiten functiescheiding te zijn doorgevoerd met als belangrijkste voorwaarden:

- a. iedere transactie wordt door minimaal twee functionarissen geautoriseerd (het vier-ogen-principe);*
- b. toetsing van de schriftelijke offertes voor het aangaan en uitzetten van gelden wordt door minimaal twee functionarissen verricht;*
- c. de uitvoering en de controle geschiedt door afzonderlijke functionarissen.*

Artikel 13 lid 6:

Bij minimaal 2 instellingen dienen schriftelijke offertes te worden opgevraagd alvorens middelen worden aangetrokken of uitgezet met een looptijd korter dan één jaar.

Volgens de bevoegdheidentabel bij artikel 16 van het treasurystatuut is bij het uitzetten van geld via callgeld of deposito de 'medewerker belast met treasury' bevoegd voor de uitvoering (eerste handtekening) en het Hoofd Middelen, Beheer en Control bevoegd voor de autorisatie (tweede handtekening).

In de praktijk is dus niet (zichtbaar) voldaan aan de bovengenoemde voorwaarden a tot en met c. bij het uitzetten van materiële gelden op kortlopende deposito's en een spaarrekening. Dit betreft een afwijking van het in het controleprotocol 2006-2009 opgenomen treasurystatuut en is daarmee een financiële onrechtmatigheid in 2009.

8

7 juni 2010

103.266/014-lp

Omdat het interne regelgeving betreft kan deze financiële onrechtmatigheid worden hersteld c.q. opgeheven door middel van een aanvullend (goedkeurings)besluit van het Algemeen Bestuur.

Uw Algemeen Bestuur heeft op 26 mei 2010 deze onrechtmatigheden alsnog goedgekeurd.

Het treasurystatuut is inmiddels op bovengenoemde punten aangepast en zal worden vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van 30 juni as. Wij adviseren u om binnen het proces treasury voldoende functiescheiding aan te brengen tussen de voorbereiding, uitvoering en controle van treasurytransacties (opnemen en uitzetten van gelden), iedere treasurytransactie door minimaal twee functionarissen zichtbaar te laten autoriseren en de toetsing van de offertes voor het aangaan en uitzetten van gelden door minimaal twee functionarissen en zichtbaar te laten verrichten.

5.4.3. Begrotingsrechtmatigheid.

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op artikel 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door het Algemeen Bestuur zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

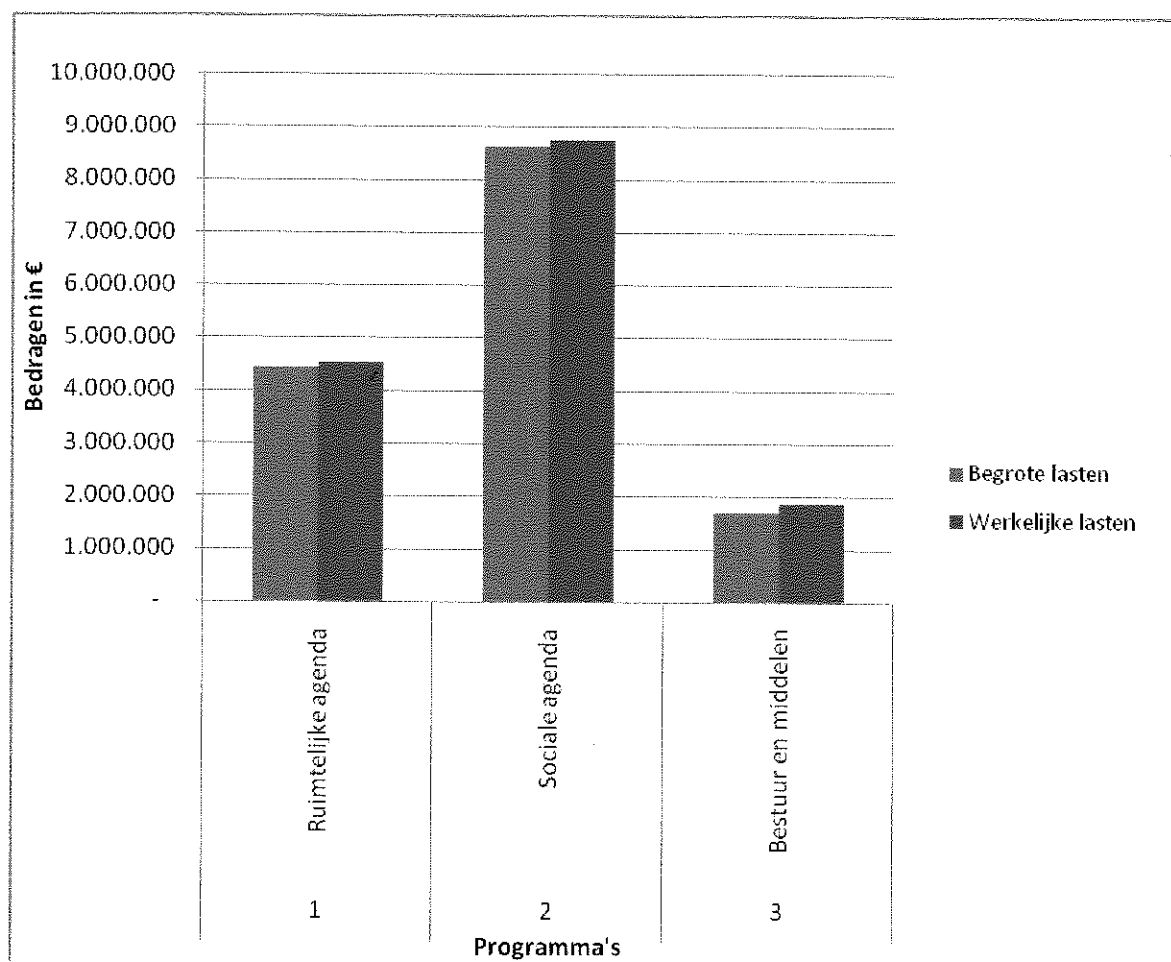
Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het Algemeen Bestuur, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan het Algemeen Bestuur van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van het Algemeen Bestuur.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de kadernota rechtmatigheid 2009 van het PRPG. Hierin wordt aangegeven dat het overschrijden van de begrote lasten in beginsel altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat het Algemeen Bestuur nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten (1), kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid (2) en kostenoverschrijdingen bij open-einde regelingen (3) moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. In die gevallen dat het Algemeen Bestuur geen nadere regels hierover stelt, geldt het uitgangspunt dat deze kostenoverschrijdingen door de accountant niet bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende accountantsverklaring kan worden gegeven, wordt betrokken. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Daarnaast moet de accountant in het verslag van bevindingen deze kostenoverschrijdingen, waarvan het Dagelijks Bestuur in de jaarrekening aan moet geven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde stellen.

De verantwoordelijkheid van het Dagelijks Bestuur is dat lastenoverschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening moeten zijn opgenomen. In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet op totaal programmaniveau gekeken worden naar de lastenoverschrijdingen.

De begrotingsuitputting van de lasten in de programmarekening 2009 geeft het volgende beeld:

10
7 juni 2010
103.266/014-lp

Hieruit blijken de volgende begrotingsafwijkingen, in te delen in de onderstaande categorieën, zoals genoemd in Kadernota van het Platform Rechtmatigheid Provincies en Gemeenten.

Lastenoverschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt niet mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt wel mee in het oordeel
Programma Ruimtelijke Agenda (€ 95.000)	Gedekt door direct gerelateerde inkomsten	X	
Programma Sociale Agenda (€ 115.000)	Gedekt door direct gerelateerde inkomsten	X	
Programma Bestuur en Middelen (€ 181.000)	Past binnen het bestaande beleid(skader) van het AB én kon niet tijdig worden gesignaleerd (gemeld aan het AB met voorstel tot begrotingswijziging). Is toereikend toegelicht bij het financiële totaaloverzicht van het deelprogramma Middelen in het jaarverslag/jaarverantwoording.	X	

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van deze overschrijdingen naar de toelichtingen op de financiële overzichten van de (deel)programma's in de programmaverantwoording. Wij concluderen dat wij de begrotingsoverschrijdingen niet in ons oordeel over rechtmatigheid hoeven te betrekken.

6. Geautomatiseerd systeem

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts die onderdelen die wij onderzocht hebben, hetgeen wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk. In het algemeen concluderen wij dat de opzet van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan de daaraan te stellen eisen voldoet.

11

7 juni 2010

103.266/014-lp

Wij maken nog de volgende opmerkingen gericht op de verdere verbetering van uw automatiseringsomgeving:

- Het beveiligingsbeleid en de beveiligingsprocedures zijn nog niet schriftelijk vastgelegd. Deze zijn overigens wel in voorbereiding.
- Er is nog geen (contractuele) fysieke uitwijkmogelijkheid geregeld.
- Er is nog geen (beknopt) schriftelijk calamiteitenplan opgesteld.

7. Fraude

Van de accountant wordt op grond van de regels van de beroepsorganisatie (NIVRA) een professioneel-kritische houding verwacht ten aanzien van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude in de jaarrekening. Ter invulling van deze professioneel-kritische houding zal de accountant een inschatting moeten maken van de frauderisico's, zich een beeld moeten vormen van de maatregelen van interne beheersing die de organisatie heeft getroffen om mogelijke fraudes van materieel belang te voorkomen, en te bezien of deze maatregelen effectief zijn.

Om invulling te geven aan de eerdergenoemde verplichting hebben wij een fraudediscussie gevoerd binnen het controleteam en met het management van uw organisatie, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de eventuele mogelijkheden van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken, en op preventieve maatregelen daarbij. Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd

Daarnaast hebben wij conform onze beroepsregels zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die erop waren gericht om het risico van het "omzeilen" van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Tevens hebben wij specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen, controles van schattingen en zijn wij alert geweest op significante en ongebruikelijke transacties.

Wel merken wij op dat Holland Rijnland nog niet beschikt over M&O (Misbruik en Oneigenlijk gebruik)-beleid en/of integriteitsbeleid. Tevens zijn er nog geen procedures met betrekking tot antecedentenonderzoek.

Geen aanwijzingen dat er sprake is geweest van materiële fraude

Hoewel wij, zoals hiervoor beschreven, een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, merken wij op dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2009 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

Deloitte

12

7 juni 2010

103.266/014-lp

Wij vertrouwen erop u met dit rapport voldoende te hebben geïnformeerd over de uitkomsten van onze controle en met onze rapportage bij te dragen aan een goede bestuurlijke behandeling van uw jaarrekening. Wij zijn graag bereid ons rapport nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

drs. M.E. Dubbelman RA

Tabel met samenvatting adviezen uit de interim-controle 2009

Proces/Post	Bevinding	Risico	Advies
Personeel	Voordat de salarissen worden uitbetaald vindt er geen interne (preventieve) controle plaats op een juiste en volledige verwerking van de salarismutaties in de salarisadministratie door het externe salarisverwerkingsbureau Driessen. Deze interne controle vindt pas plaats ná de uitbetaling van de salarissen.	Het risico is dat eventuele onjuistheden/onvolledigheden niet tijdig kunnen worden ontdekt met als gevolg onjuiste en/of onvolledige salarisbetalingen aan de personeelsleden.	Wij adviseren deze interne controle te laten plaatsvinden vóórdat de salarissen daadwerkelijk worden uitbetaald.
Personeel	Er vindt geen interne controle plaats uit op de juiste toepassing van de gehanteerde percentages voor pensioenen en werkgeverslasten door het externe salarisverwerkingsbureau Driessen.	Het risico is dat onjuist gehanteerde percentages voor pensioenen en werkgeverslasten door het externe salarisverwerkingsbureau Driessen niet (tijdig) worden ontdekt, met als gevolg onjuiste inhoudingen wat kan leiden tot naheffingen en boetes.	Wij adviseren om vast te stellen dat Driessen de juiste percentages hanteert voor de inhouding van pensioen- en sociale verzekeringspremies. Wij adviseren u deze interne controle periodiek uit te voeren en zichtbaar vast te leggen.
Kosten/inkopen	Volgens het 'Besluit aanwijzing budgethouders Holland Rijnland' worden contracten (aankoop van producten en diensten, huurcontracten etc.) > € 20.000 aangegaan/bestellingen eerst geplaatst nadat minimaal 2 schriftelijke offertes bij verschillende leveranciers zijn gevraagd. Alleen met een voldoende motivatie en met instemming van de secretaris bij contracten tot € 50.000 en bij hogere bedragen met instemming van het Dagelijks Bestuur kan hiervan worden afgeweken. De budgethouder dient vast te leggen bij welke leveranciers hij/zij offerte heeft gevraagd.	Bestellingen/contracten tegen niet marktconforme condities (laagste prijs / beste kwaliteit).	Wij adviseren om de opgevraagde offertes te archiveren, de naleving van de offerteprocedure intern te toetsen en bij afwijking van de procedure de toestemming van de secretaris en/of het dagelijks bestuur te documenteren voor de interne en de externe controle.

Bijlage 1 - 2 bij accountantsverslag d.d. 7 juni 2010
103.266/014-lp

	<p>De ontvangen offertes worden door de budgethouder systematisch gearchiveerd en de motivering van de uiteindelijke keuze van de leverancier wordt door de budgethouder aangetekend.</p> <p>In de praktijk wordt bovenstaande procedure niet nageleefd en/of is het niet vast te stellen dat deze procedure daadwerkelijk is gevolgd, doordat offertes niet systematisch worden gearchiveerd c.q. bewaard en/of de genoemde instemming van de secretaris of DB niet is verkregen c.q. vastgelegd.</p>		
Kosten/inkopen	<p>Volgens het 'Besluit aanwijzing budgethouders Holland Rijnland' dienen contracten/bestellingen welke het bedrag van € 50.000 te boven gaan te worden geaccordeerd door het DB en met volmacht door de voorzitter te worden ondertekend. In een aantal gevallen hebben wij bij contracten > € 50.000 geconstateerd dat het contract niet expliciet door het DB is geautoriseerd maar door de secretaris of door het Hoofd Middelen, Beheer en Control. NB: De contracten zijn wel in het DB behandeld, echter ondertekend door de secretaris of diens plaatsvervanger in plaats van door de voorzitter met volmacht.</p>	<p>De ondertekening van het contract/opdrachtbevestiging heeft niet op het vereiste niveau plaatsgevonden.</p>	<p>Wij adviseren om de afgesproken autorisatieprocedure na te leven of om te overwegen om de budgethoudersregeling (v.w.b. ondertekening contracten boven de € 50.000) hierop aan te passen (bijv. secretaris ondertekend namens het DB het contract).</p>
Kosten/inkopen	<p>Volgens artikel 8 van het 'Besluit Regeling budgethouders Holland Rijnland' dient de budgethouder de op zijn budget betrekking hebbende <u>verplichtingen</u> zodanig vast te leggen dat de actuele stand van de reeds aangegane verplichtingen ten opzichte van het totale toegekende budget alsmede de voortgang van het project zichtbaar is.</p> <p>Er is geen verplichtingenadministratie binnen Holland Rijnland.</p>	<p>De aangegane verplichtingen zijn onvolledig verantwoord in de financiële administratie, Marap(s) en de jaarrekening.</p>	<p>Wij adviseren te overwegen om een verplichtingenadministratie te implementeren binnen Holland Rijnland.</p>

Bijlage 1 - 3 bij accountantsverslag d.d. 7 juni 2010
103.266/014-lp

<p>Kosten/inkopen</p>	<p>De offertes, opdrachtverstrekkingen, bestel- en ontvangstdocumenten worden onvoldoende vastgelegd/bewaard.</p> <p>Door het ontbreken van deze documenten kan de afdeling financiën onvoldoende interne controle op de juiste factuurbehandeling uitvoeren. Dit betreft met name of de budgethouder terecht heeft vastgesteld dat de factuur aansluit op de bestelling of opdracht en dat de gefactureerde levering of dienst daadwerkelijk door de leverancier is verricht.</p>	<p>Factuurbetalingen waarvoor onvoldoende prestaties door de leverancier zijn geleverd en/of waarbij een onjuiste prijs in rekening is gebracht.</p>	<p>Wij adviseren u het zichtbaar autoriseren van inkoop-/investeringsfacturen voor prestatielevering (kwantiteit & kwaliteit) en het daarbij documenteren van offertes, opdrachtverstrekkingen, bestel- en ontvangstbewijzen, zodat de afdeling financiën interne controle op de juiste factuurbehandeling kan uitvoeren, met name of de budgethouder terecht heeft vastgesteld dat de factuur aansluit op de bestelling of opdracht en dat de gefactureerde levering of dienst daadwerkelijk door de leverancier is verricht.</p>
<p>Proces- beschrijvingen/ Handboek AO</p>	<p>Er zijn binnen Holland Rijnland geen actuele en/of toereikende procesbeschrijvingen aanwezig. De primaire processen zijn niet beschreven c.q. zijn niet actueel. Het handboek AO is niet op orde.</p>	<p>De 'checks & balances' binnen de processen zijn onvoldoende duidelijk.</p>	<p>Wij adviseren de processen van Holland Rijnland te beschrijven c.q. te actualiseren.</p>
<p>Subsidie- opbrengsten</p>	<p>Het extracomptabele subsidieregister is gedurende het boekjaar nog niet bijgewerkt.</p>	<p>Risico op onvolledige verantwoording van de subsidie- opbrengsten 2009 in de financiële administratie en MARAPS.</p>	<p>Wij adviseren het extracomptabele subsidieregister tussentijds (gedurende boekjaar) bij te werken aan de hand van de ontvangen subsidiebeschikkingen en vervolgens de aansluiting vast te stellen met de financiële administratie.</p>

Bijlage 2 bij accountantsverslag d.d. 7 juni 2010
103.266/014-lp

Sisa-foutentabel 2009

Op grond van het BAPG, artikel 5, lid 4, rapporteren wij over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2009 vallen onder SiSa. Wij doen dit in de onderstaande tabel, die ook moet worden opgenomen als er geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Wij hebben de controle op deze regelingen uitgevoerd op basis van de door het Dagelijks Bestuur opgemaakte SiSa-bijlage en de nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2009. Hierbij zijn de volgende financiële fouten of onzekerheden geconstateerd:

Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
Nationaal samenwerkingsprogramma luchtkwaliteit (Regeling 20B)	n.v.t.	nihil	n.v.t.
Brede doeluitkering verkeer en vervoer (Regeling 59B)	n.v.t.	nihil	n.v.t.
Wet Educatie Beroepsonderwijs niet G-31 (Regeling 108, Annex WEB)	n.v.t.	nihil	n.v.t.